

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-342-2-10>

**CONTEMPORARY PLATFORMS OF CITIZEN JOURNALISM:
FUNCTIONAL PECULIARITIES AND VECTORS
OF DEVELOPMENT**

**СУЧАСНІ ПЛАТФОРМИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ:
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ**

Tonkikh I. Yu. Тонкіх І. Ю.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Journalism
Department
National University "Zaporizhzhia
Polytechnic"
Zaporizhzhia, Ukraine*

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри журналістики
Національний університет
«Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

Останнім часом у системі соціальних комунікацій відбуваються помітні процеси трансформацій, що стосуються взаємодії професійних комунікаторів та реципієнтів. Завдяки розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема інструментарію мобільних пристроїв та функціоналу соціальних медіа, користувачі мережі мають змогу не лише споживати інформацію, а й брати участь у її створенні та поширенні, займатися громадянською журналістикою.

Еволюція громадянської журналістики сприяє активізації аудиторії не лише у масово-інформаційній діяльності, а й у процесах суспільно-громадського життя, що актуалізує домінування демократичних цінностей, стимулює формування соціокультурної ідентичності та пришвидшує розбудову громадянського суспільства в Україні. Проте діяльність непрофесійних журналістів призводить і до численних проблем, тому на сучасному етапі набуває особливої актуальності дослідження різних аспектів функціонування платформ громадянської журналістики.

Мета роботи – ідентифікувати домінантні платформи громадянської журналістики та визначити особливості їх використання.

На зростання ролі громадянської журналістики в сучасному інформаційному просторі звертає увагу багато дослідників: Я. Шмідт, К. Афанасьєва (Горська), В. Гвоздев, О. Гресько, А. Досенко, Ю. Лавриш, В. Лисенко, Ю. Половинчак, Г. Сарміна, Л. Шутяк та ін.

О. Гресько стверджує, що «у демократичній країні громадянська журналістика є рушійною силою суспільних змін і реформ, адже це є своєрідний механізм контролю над владними структурами за умов

досягнення критичної маси поінформованих громадян» [2, с. 79]. В. Гвоздев вважає, що основна функція громадянської журналістики – це модурація діалогу: «Це означає, що така журналістика повинна створювати сприятливе середовище для рівноправного діалогу між різними соціальними групами з метою розв'язання нагальних суспільних проблем, соціальних конфліктів і протиріч» [1, с. 160].

Більшість дослідників акцентують увагу на суспільній ролі громадянської журналістики, а також на таких її перевагах як демократичність, оперативність, високий рівень довіри аудиторії тощо. При цьому науковці звертають увагу й на ті небезпеки, які виникають через зростання популярності аматорських медіа: некомпетентність авторів, порушення журналістських стандартів та етичних норм, поширення неперевіреної та недостовірної інформації, суб'єктивність у висвітленні новин. Проте поза увагою дослідників дотепер залишаються ті фактори, які детермінують наявність названих переваг та недоліків, а саме специфіка платформ громадянської журналістики, що актуалізує їх вивчення на сучасному етапі.

Громадянську журналістику зазвичай асоціюють із соціальними медіа, адже їх визначають як «сукупність інтернет-сервісів та платформ, які надають можливість користувачам здійснювати комунікацію, споживати, створювати й розповсюджувати контент» [3, с. 96]. До соціальних медіа належать соціальні мережі, месенджери, блоги, відеохостинги, фотохостинги, подкастингові платформи тощо. Саме ці ресурси й уможливили виникнення й функціонування громадянської журналістики.

Найбільш популярними на сьогодні платформами громадянської журналістики можна вважати блоги, соціальні мережі та месенджери, відеохостинг «Ютуб» та аудіоподкастингові сервіси. Вибір тієї чи іншої платформи детермінований її форматом та домінуючим типом контенту, якому віддають перевагу користувачі, – вербальному, візуальному або аудіальному. При цьому соціальні мережі мають найбільше можливостей для розміщення мультимедійного контенту.

Соціальні мережі та месенджери можна вважати найбільш зручними платформами для миттєвого поширення інформації у режимі реального часу, адже усі нові повідомлення супроводжуються звуковими сповіщеннями, до того ж, ці ресурси використовують з метою приватної інтерперсональної комунікації, що забезпечує високий рівень відвідуваності та підвищує кількість переглядів щодоби. Отже, саме завдяки цим платформам реалізується така перевага громадянської журналістики як надзвичайна оперативність. Відповідно, тут домінують жанри інформаційної групи, насамперед новини та репортажі з місць

подій, свідками яких стають пересічні громадяни. Саме такий контент часто потрапляє й до професійних медіа.

Оперативність соціальних мереж та месенджерів має і зворотній бік: неперевірена і неправдива інформація часто поширюється у мережі у вірусний спосіб, адже такі повідомлення здійснюють потужний експресивний вплив та змушують користувачів миттєво розповсюджувати їх за допомогою репостів. Найбільшу небезпеку з-поміж усіх платформ громадянської журналістики наразі становить месенджер «Телеграм», адже його функціонування не регулюється українським законодавством, проте серед користувачів цей ресурс за останні роки набув найбільшої популярності та став одним із головних джерел новин.

Підготовка відеосюжетів та аудіоподкастів потребує більше часу та зусиль, тому відеохостинги та подкастингові платформи поступаються соціальним мережам в оперативності, проте надають більше можливостей для створення великих за обсягом аналітичних та публіцистичних матеріалів.

У функціонуванні блогів останнім часом спостерігаються помітні трансформації: блоги на окремих спеціальних платформах (на кшталт Blogger.com) втрачають популярність, натомість відбувається інтеграція блогосфери та інших соціальних медіа: блоги переходять на платформи соціальних мереж, відеоблоги (влоги) функціонують на сайті відеохостингу «Ютуб», аудіоблоги засновують на подкастингових платформах.

Окрім того, громадянська журналістика, так само, як і професійна, переходить на кросмедійний формат: як правило, автори поширюють інформацію одночасно декількома каналами, між якими створюються зв'язки за допомогою анонсів публікацій та гіперпосилань на суміжних платформах.

Кросмедійний формат дозволяє авторам розширювати аудиторію, посилювати інформаційний вплив та ставати лідерами думок. Як правило, перехід до мультиплатформного мовлення відбувається після того, як автор (блогер) формує свою більш-менш стійку аудиторію та отримує велику кількість підписників на одній із платформ соціальних медіа. Так, наприклад, один із найбільш популярних наразі українських громадянських журналістів Ігор Лаченков починав свою діяльність у телеграмі, а після того, як у грудні 2022 р. телеграм-канал «Лачен пише» зібрав 1 млн підписників, заснував ютуб-канал «Лачен», який наразі має 108 тисяч підписників. При цьому телеграм-канал має новинний формат, а на ютуб-каналі автор публікує розлогі відеоінтерв'ю. Громадський діяч, блогер та волонтер Сергій Стерненко спочатку здобув популярність на ютуб-каналі «Sternenko», заснованому у березні 2013 р. (1,71 млн підписників), а згодом

створив телеграм-канал, який функціонує з грудня 2018 р. та наразі має більше 596 тисяч підписників.

Громадянську журналістику часто позиціонують як альтернативу професійним медіа, проте така поляризація не може бути ефективною стратегією розвитку масово-інформаційної діяльності. Набагато більш перспективним уявляється шлях активної взаємодії та співіснування. Наприклад, користувацький контент може з'являтися на сайтах онлайн-медіа за умови перевірки інформації, її редагування та модерації професійними журналістами.

Отже, найбільш популярними платформами громадянської журналістики на сьогодні можна вважати такі види соціальних медіа: блоги, інтегровані у соціальні мережі та месенджери, відеохостинг «Ютуб» та сервіси аудіоподкастів. Вони дозволяють продукувати й миттєво поширювати різножанровий мультимедійний контент, який може використовуватись журналістами за умови дотримання професійних стандартів. Залучення аматорів до створення якісного контенту каталізує поширення медіаграмотності серед широких верств населення, активізує масово-інформаційну та суспільно-громадську діяльність і у такий спосіб у майбутньому продовжуватиме сприяти розвитку громадянського суспільства в Україні, що може стати перспективою подальших досліджень у цій галузі.

Література:

1. Гвоздев В.М. Роль аудиторії та журналістів у функціонуванні громадянської журналістики. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 53. С. 156–160.
2. Гресько О.В. Роль і місце громадянської журналістики у процесі творення новин. *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації. 2015. № 2 (22). С. 76–80.
3. Григорова З.В. Нові медіа, соціальні медіа, соціальні мережі – ієрархія інформаційного простору. *Технологія і техніка друкарства*. 2017. № 3 (57). С. 93–100.